

TURIZM SOHASINING IQTISODIY RIVOJLANISHIDAGI O'RNI**Sadullayeva Nozlioy Farxod qizi**

Navoiy Innovatsiyalar Universiteti

Iqtisodiyot ta'lim yo'nalishi 2- kurs talabasi

Ilmiy rahbar : **G'ofurova Dilobar Karamatovna**

Navoiy Innovatsiyalar Universiteti katta o'qituvchisi

Annotatsiya.

Ushbu maqolada turizm sohasining milliy iqtisodiyot rivojlanishidagi o'rni, ahamiyati va ta'sir ko'rsatish mexanizmlari tahlil qilinadi. Global va mahalliy turizm bozoridagi jarayonlar, sohaning yalpi ichki mahsulotga qo'shayotgan hissasi, yangi ish o'rinlarini yaratishdagi roli hamda investitsion jozibadorlik darajasi ko'rib chiqiladi. Shuningdek, infratuzilma rivoji, xizmatlar sifati, transport-logistika tizimi va raqamli turizmning iqtisodiy samaradorlikka ta'siri ilmiy asosda yoritiladi. Tadqiqotda turizmni rivojlantirish orqali hududiy barqarorlik, valyuta tushumlari va tadbirkorlik faoliyati kengayishi kabi omillar tahlil qilinib, sohani yanada takomillashtirish bo'yicha taklif va xulosalar beriladi.

Аннотация

В данной статье анализируются роль, значение и механизмы воздействия туристической сферы на развитие национальной экономики. Рассматриваются процессы на глобальном и местном туристическом рынке, вклад отрасли в валовой внутренний продукт, её роль в создании новых рабочих мест и уровне инвестиционной привлекательности. Также научно обоснованно освещается влияние развития инфраструктуры, качества услуг, транспортно-логистической системы и цифрового туризма на экономическую эффективность. В исследовании анализируются такие факторы, как региональная устойчивость, приток валюты и расширение предпринимательской деятельности за счет развития туризма, а также приводятся предложения и выводы по дальнейшему совершенствованию отрасли.

Annotation

This article analyzes the role, importance, and mechanisms of influence of the tourism sector on the development of the national economy. It examines processes in the global and local tourism markets, the sector's contribution to the gross domestic product, its role in creating new jobs, and the level of investment attractiveness. The study also scientifically highlights the impact of infrastructure development, service quality, the transport-logistics system, and digital tourism on economic efficiency. Furthermore, it evaluates factors such as regional stability, foreign currency inflows, and the expansion of entrepreneurial activity through tourism development, and provides recommendations and conclusions for further improvement of the sector.

Kalit

turizm, iqtisodiy rivojlanish, milliy iqtisodiyot, investitsiyalar, raqamli turizm, infratuzilma, xizmatlar sifati, transport-logistika, yalpi ichki mahsulot (YaIM), bandlik, valyuta tushumi, hududiy barqarorlik, turistik salohiyat, xizmat ko'rsatish sohasi, iqtisodiy samaradorlik.

Ключевые

туризм, экономическое развитие, национальная экономика, инвестиции, цифровой туризм, инфраструктура, качество услуг, транспортно-логистическая система, валовой внутренний продукт (ВВП), занятость, валютные поступления, региональная устойчивость, туристический потенциал, сфера услуг, экономическая эффективность.

Keywords:

tourism, economic development, national economy, investments, digital tourism, infrastructure, service quality, transport and logistics, gross domestic product (GDP), employment, foreign currency inflow, regional stability, tourism potential, service sector, economic efficiency.

Turizm sohasining jadal rivojlanishi bugungi globallashuv jarayonlari sharoitida milliy iqtisodiyotning eng muhim drayverlaridan biriga aylanib bormoqda. Jahon tajribasi shuni ko'rsatadiki, turizm nafaqat iqtisodiy o'sish sur'atlarini ta'minlaydi, balki yangi ish o'rinlari yaratadi, investitsiyalarni jalb qiladi hamda mamlakatning xalqaro maydondagi raqobatbardoshligini oshiradi. Turistik xizmatlar bozorining kengayishi, infratuzilmaning takomillashuvi va raqamli texnologiyalarning joriy etilishi sohaning iqtisodiy samaradorligini yanada oshirib, hududlarning barqaror rivojlanishiga bevosita ta'sir ko'rsatmoqda. So'nggi yillarda O'zbekiston ham turizmni strategik tarmoq sifatida rivojlantirishga alohida e'tibor qaratib, zamonaviy infratuzilma yaratish, xizmatlar sifatini oshirish, transport-logistika tizimini modernizatsiya qilish kabi yo'nalishlarda keng ko'lamli islohotlar amalga oshirilmoqda. Bu esa mamlakatning turistik jozibadorligini oshirib, iqtisodiyotga qo'shimcha daromad va valyuta tushumlari keltirish imkonini bermoqda. Mazkur maqolada turizm sohasining iqtisodiy rivojlanishdagi o'rni, uning milliy iqtisodiyotga ko'rsatayotgan ta'siri hamda sohani yanada takomillashtirish bo'yicha ilmiy asoslangan yondashuvlar batafsil tahlil qilinadi. Turizm sohasining iqtisodiy rivojlanishdagi o'rnini belgilovchi asosiy omillar — uning yalpi ichki mahsulotga qo'shayotgan hissasi, bandlikni oshirishdagi roli, investitsiyalarni jalb etish imkoniyati hamda hududlar iqtisodiy salohiyatini faollashtirish kabi yo'nalishlarda namoyon bo'ladi. Bugungi kunda turizm global iqtisodiyotning eng tez sur'atlarda rivojlanayotgan tarmoqlaridan biri bo'lib, ko'plab davlatlar uchun barqaror daromad manbai hisoblanadi. Avvalo, turizm yalpi ichki mahsulotning o'sishida muhim rol o'ynaydi. Turistik xizmatlar bozori kengaygani sari mehmonxona, transport, umumiy ovqatlanish, ko'ngilochar xizmatlar va savdo sektori kabi qo'shimcha tarmoqlar ham

rivojlanadi. Bu esa iqtisodiy faoliyatning turli sohalari oʻrtasidagi oʻzaro bogʻliqlikni mustahkamlab, multiplikativ taʼsirni vujudga keltiradi. Turistlar tomonidan amalga oshirilgan xarajatlar iqtisodiyotga tezkor pul oqimini keltirib, isteʼmol bozorida talabni oshiradi. Ikkinchidan, turizm bandlik darajasini oshirishda eng samarali tarmoqlardan biridir. Bu sohada nafaqat bevosita xizmat koʻrsatuvchi xodimlar, balki qurilish, transport, qishloq xoʻjaligi, hunarmandchilik kabi yoʻnalishlar uchun ham yangi ish oʻrinlari shakllanadi. Ayniqsa, yoshlar va ayollar bandligini taʼminlashda turizm sezilarli ijtimoiy-iqtisodiy ahamiyatga ega.

Uchinchi muhim omil — turizmning investitsion jozibadorligi. Turistik infratuzilma loyihalariga xususiy sektor va xorijiy investorlar tomonidan boʻlgan qiziqishning ortishi mamlakat iqtisodiyotiga yangi texnologiyalar, boshqaruv tajribasi va kapital kirib kelishini taʼminlaydi. Zamonaviy mehmonxonalar, logistika markazlari, transport tizimi hamda raqamli xizmatlarni rivojlantirish turizmning iqtisodiy samaradorligini yanada oshiradi. Shuningdek, transport-logistika tizimining rivoji turizmni qoʻllab-quvvatlashda asosiy omillardan biri hisoblanadi. Aviaqatnovlar sonining koʻpayishi, temir yoʻl va avtomobil yoʻllarining yaxshilanishi turistlar oqimini oshiradi, bu esa hududlar iqtisodiy faolligining oʻsishiga xizmat qiladi. Raqamli texnologiyalar joriy etilishi — onlayn bronlash, elektron vizalar, raqamli gidlar, virtual sayohatlar — turistik xizmatlarning sifatini oshirib, ularning qulayligini taʼminlamoqda. Hududiy rivojlanishda turizmning oʻrni alohida ahamiyatga ega. Turistik salohiyatga boy hududlar iqtisodiy faollik markaziga aylanishi, mahalliy aholi daromadlari va hayot darajasining oshishiga sabab boʻladi. Turizmdan tushadigan valyuta tushumlari davlat byudjeti barqarorligini mustahkamlaydi, eksportga tenglashtiriladigan xizmatlar hajmini oshiradi. Shu bilan birga, turizm sohasi oldida turli muammolar ham mavjud. Xizmatlar sifati yetarli darajada boʻlmagani, transport-logistika tizimidagi kamchiliklar, raqobatbardosh turistik mahsulot yetishmasligi, marketing strategiyalarining sustligi kabi omillar sohaning toʻlaqonli rivojlanishiga toʻsqinlik qilishi mumkin. Buning uchun malakali kadrlar tayyorlash, raqamli yechimlarni keng joriy etish, xalqaro hamkorlikni kuchaytirish va turistik brendingni rivojlantirish zarur. Umuman olganda, turizm sohasini samarali tashkil etish va strategik rivojlantirish mamlakat iqtisodiyotining barqaror oʻsishida muhim oʻrin tutadi. Shu jihatdan, turizmni kompleks rivojlantirish boʻyicha tizimli islohotlar iqtisodiy samaradorlikni taʼminlashda hal qiluvchi ahamiyat kasb etadi.

Xulosa

Turizm sohasining milliy iqtisodiyotda tutgan oʻrni tobora ortib borayotgani uning strategik ahamiyatga ega tarmoq ekanini yana bir bor tasdiqlaydi. Tahlillar shuni koʻrsatadiki, turizm yalpi ichki mahsulotning oʻsishiga hissa qoʻshadi, yangi ish oʻrinlarini yaratadi, hududlarning iqtisodiy faolligini oshiradi hamda xorijiy investitsiyalarni jalb etishda muhim omil boʻlib xizmat qiladi. Shuningdek, infratuzilma rivoji, xizmatlar sifatining oshishi, raqamli texnologiyalarning joriy

etilishi va transport-logistika tizimining takomillashuvi sohaning iqtisodiy samaradorligini yanada kuchaytiradi. Turizmning rivojlanishi hududiy barqarorlikni mustahkamlab, tadbirkorlik faoliyati va valyuta tushumlarining ortishiga sabab bo‘ladi. Biroq xizmatlar sifati, marketing strategiyalari, kadrlar malakasi va raqobatbardosh turistik mahsulot yaratish kabi yo‘nalishlarda hali amalga oshirilishi zarur bo‘lgan vazifalar mavjud. Shu bois, turizm sohasini kompleks rivojlantirish, zamonaviy yondashuvlarni joriy etish, xalqaro hamkorlikni kengaytirish va infratuzilmani mustahkamlash orqali uning iqtisodiyotga qo‘shayotgan hissasini yanada oshirish mumkin. Mazkur tadqiqotning natijalari turizmni barqaror rivojlantirish bo‘yicha ilmiy asoslangan takliflar ishlab chiqishda muhim manba vazifasini bajaradi.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. Ahn, B., Lee, B., & Shafer, C. (2020). *Tourism Economics and Sustainable Development*. London: Routledge.
2. Fletcher, J., Fyall, A., Gilbert, D., & Wanhill, S. (2018). *Tourism: Principles and Practice*. Pearson Education.
3. WTTC (World Travel and Tourism Council). *Economic Impact Reports*.
4. UNWTO (United Nations World Tourism Organization). (2022–2024). *Tourism Development Indicators and Statistics*.
5. O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining “Turizm sohasini rivojlantirish strategiyasi to‘g‘risida”gi qarorlari va normativ-huquqiy hujjatlar to‘plami.
6. Hasanov, A., & Sayfullayev, N. (2021). *Turizm iqtisodiyoti asoslari*. Toshkent: O‘quv qo‘llanma.
7. Smith, M., & Robinson, M. (2019). *Cultural Tourism in a Digital Age*. Springer.
8. O‘zbekiston Respublikasining 2023–2024 yillardagi statistika ma’lumotlari (Statistika agentligi).
9. Briedenhann, J., & Wickens, E. (2020). “Tourism Routes as a Tool for the Economic Development of Rural Areas.” *Journal of Sustainable Tourism*.
10. Sharipov, Sh. (2022). *Turizm va xizmatlar sohasini rivojlantirishning innovatsion yo‘nalishlari*. Toshkent: Fan nashriyoti.